BİR EFSANE, BİR MASAL DERKEN...

Dr. Mehmet ÖNDER

Almanya'da, babalarının görevi dolayısile Bonn'da bulunan biri sekiz, öteki onüç yaşında iki kız torunum var. Geçen yaz onları görmek için Bonn'a gittiğimde ikisi birden tutturdular: (— Dedeciğim, bizi Loreley'e götür..) diye. Bir pazar Loreley'i görmeye gittik. Loreley, Bonn'un güneyinde St. Goarshausen yakınlarında Rhein nehrinin ortasındaki bir adacığın üzerindeki bir kayaya oturmuş tunçtan bir kız heykelidir. Nehir burada dik ve yalçın kayaların eteğinde bir kıvrım yapmakta, köpüklü, hırçın dalgalar kayaları döğmektedir. Siz ister efsâne, ister masal deyin, heykelin de, kayaların da bir hikâyesi var, anlatırlar:

Şu dalgaların döğdüğü yalçın tepeler üzerindeki şatoda bir zamanlar bir kral yaşarmış.. Kralın, altın sarısı saçları topuklarına kadar inen dünya güzeli bir kızı varmış. İsteyeni çokmuş ama Kral kızının gönlü karşı yamaçlarda sürüsünü otlatan fidan boylu genç bir çobana kaymış. Kral kızı çobana eş mi olur? Olmaz diye diretmiş kral. İki sevdalı ne yapsınlar? Kız mehtaplı gecelerde buradaki yüksek kaya üzerine oturur, bir şarkı tuttururmuş inceden ince. Çoban da nehrin öbür ucundan bir kayığa biner, kayaların altına gelir, kral kızının şarkılarını dinler, yanık yüreğini köpüklü dalgaların sularıyla serinletirmiş. Bu hüzünlü sevda, bu umutsuz aşk çevrede herkese göz yaşları döktürür, Kral kızının şarkılarını dinlemek üzere gemisine atlayan buraya koşarmış. Yine böyle mehtaplı bir gecede hava birdenbire bozmuş, gök gürlemiş, şimşekler çakmış, dalgalar coşarak çobanın cılız, küçücük kayığını kayalara fırlatarak parça parça etmiş. Çoban da kayığı ile birlikte parçalanmış. Bunu gören Kral kızı da kendini kayalardan aşağı atıvermiş. Onun düştüğü yere bir adacık yapmışlar, üzerine de heykelini dikmişler. Bazı geceler, hafif bir de rüzgâr çıktı mı, kayalardan çobanın kavalının sesi duyulduğunu, bu kaval seslerine Loreley'in şarkısının karıştığını söylerler.

Hikâye bu ama gel gör ki buraya nehirden ve karadan gelen turist toplulukların hesabı sayıya gelmez. Dükkânlar ağzına kadar Loreley'in şarkı ve şiir plâkları, ki-

Almanya'da Rhein nehri üzerinde ve St. Goarshausen Kasabası yakınlarında bir efsaneyi canlandıran Loreley heykeli

tapları, kartpostalları, heykelcikleri ile dolu. Burada bir fotoğraf çektirmek için insanlar yarış halinde..

«Bremen Mızıkacıları» masalını hepiniz bilirsiniz. Bir zamanlar ilkokul kitaplarında da okunurdu. Yaşlandığı ve yük taşıyamadığı için sahibi tarafından terkedilen eşek, ne yapacağını bilmeden yola düşmüş giderken, kendisi gibi yaşlanmış ve terkedilmiş bir köpeğe rastlar. Tanışır, bilişir, arkadaş olurlar. Derken karşılarına kendileri gibi yaşlı, kimsesiz bir kedi, daha sonra bir horoz çıkar. Dördü de arkadaş olur, aç - susuz dolaşırken ıssız bir ormana girerler. Gecenin karanlığında bir ışık görür, ışığa yaklaşırlar. Bir de ne görsünler. Hırsızların ağzına kadar yiyecek, içecekle doldurdukları bir kulübe. Pençereden baktıklarında, hırsızların yiyip içerek çılgınca eğlendiklerini görür, onları korkutmak için bir çare düşünürler. Eşek ön ayaklarını pençerenin alt kenarına dayar, üzerine köpek çıkar, köpeğin üzerine kedi, kendinin üzerine de horoz yerleşir. Dört değişik beste, çok görültülü bir koro oluşturarak başlarlar bağırmaya.. Hırsızlar şaşkın, (basıldık) diyerek sağa sola kaçışır, korkularından bir daha kulübeye giremezler. Dört yaşlı arkadaş kulübeye yerleşir, günlerini gün ederek, ömür sürerler.

Bu masalın geçtiği Bremen, Almanya'nın kuzeyinde bir turist şehri. Şehrin meydanındaki yüksekçe bir kaidenin üzerinde bir birinin üzerine binmiş, eşek, köpek, kedi, horoz dörtlüsünün dev bir heykeli dikili.. Dükkânlar bu heykelin küçültülmüş figürleriyle dolu. Kartpostallar, kitaplar hep Bremen Mızıkacıları diye bilinen masalın hatıralarıyla süslü. Her gün onbinlerce insan, yanlarında çocukları bu masalın cazibesine kapılarak Bremen'e koşuyor, burada otellerde konaklıyor, lokantalarda yiyor, heykelin yanında fotoğraf çektiriyorlar. «Fareli Köyün Kavalcısı» meşhur masalının da burada geçtiği söyleniyor. Onun da heykeli var bir meydanda.

Almanya'nın Bremen şehrinde «Bremen Mızıkacıları» masalını temsil eden «Eşek - köpek - kedi - horoz dörtlüsü» heykeli

Bu iki örneği neye verdim, bilir misiniz? Eloğlunun kendi masal ve efsânelerini nasıl değerlendirerek dünyaya mal ettiğini, üstelik bu masallardan hatırı sayılır paralar kazandığını anlatmak için.

Düşündüm, bu yazımı bitirirken bizim ciltler dolusu efsâne ve masallarımız varken, memleketin her köşesi bu efsaneler, masallarla büngül büngül kaynarken, biz niçin tanıtamıyor, pazarlayamıyoruz diye acı acı yakınacak, sözü misaller vererek öyle bağlayacaktım. Vaz geçtim. Benim söyliyeceklerimi lûtfen siz düşününüz, siz söyleyiniz..